

Náklady práce ve státech Evropské unie v letech 2006-2016

Vlastimil Beran

Konkurence a její zachování na úrovni jednotlivých zemí je alfou a omegou současné mezinárodní směny. Otázkou je, do jaké míry se jednotlivé evropské státy v mezinárodním obchodě navzájem ohrožují a do jaké míry se případně doplňují. Na tuto otázku nám pomohou odpovědět ukazatele nákladů práce, mezi které patří vlastní náklady práce, dále podíl práce na nákladech a jednotkové náklady práce. Předložená zjištění byla formulována na základě dat Eurostatu, OECD a UN Commodity Trade Statistics Database za roky 2006 až 2016.

Proces evropské integrace sliboval ekonomické partnerství a spolupráci členských zemí Evropské unie oproti zbytku světa. V době vyjednávání o přistoupení byl tento ekonomický integrační proces přirovnáván k modelu zaměstnanecké firmy známý z mikroúrovně.¹ Konkurence uvnitř neměla být tak tvrdá, jako k okolnímu světu. Tato vnitřní konkurence měla být ku prospěchu nově přistoupivších zemí po roce 2004 a měla mít za následek konvergenci ekonomicky slabších zemí k těm bohatším. U slabších zemí mělo dojít k nárůstu produktivity, růstu velikosti podniků, růstu odměn za práci a také zvýšení životní úrovně obyvatelstva na úroveň původních zemí Evropské unie. Přistoupivší země po roce 2004 se měly přibližovat ekonomickými ukazateli bohatším původním členům Evropské unie. Tato deklarovaná konkurence měla navíc nastartovat a narovnat ekonomické podmínky v zemích přistoupivších po roce 2004. Do jaké míry k uvedeným procesům došlo v průběhu více jak deseti let, nám pomohou odpovědět ukazatele nákladu práce.

Náklady práce

Z makroekonomického pohledu představují náklady práce souhrn nákladů spojených s fungováním výrobního faktoru práce a reprodukcí ekonomických a so-

ciálních vztahů.² Významný problém při sledování nákladů práce je však dvouleté časové zpoždění z důvodu zpoždění při statistických šetřeních.

První ze sledovaných ukazatelů náklady práce se v různé době vypočítával pomocí

rozdílných metodik, což souviselo s různou dostupností, často i neexistencí potřebných statistik. Mezinárodní organizace práce v Ženevě³ vytvořila metodiku zakládající se na odhadech, kde se náklady práce počítaly podle odvětví. Následně

Tabulka 1: Měsíční náklady práce v EUR v letech 2006–2015

	Rok									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Belgie	3814,0	4113,2	4296,2	4414,7	4547,8	4719,0	4940,0	5037,5	5057,0	5053,7
Česká republika	1030,6	1174,4	1380,0	1348,2	1470,0	1580,3	1480,0	1425,1	1392,0	1434,1
Dánsko	4221,6	4355,4	4507,8	4610,8	4349,0	4466,7	4672,2	4741,5	4784,0	4847,9
Německo	3819,0	3270,6	3305,5	3295,9	3336,0	3436,1	3494,8	3507,2	3579,6	3670,8
Estonsko	827,1	1099,5	1279,9	1174,9	1187,5	1263,3	1351,6	1430,6	1518,2	1589,6
Irsko	-	-	3853,3	3785,8	4337,4	4307,4	4484,9	4507,3	4522,2	4550,0
Řecko	-	-	2713,6	2846,0	2861,7	2751,3	2688,6	2488,0	2443,3	2388,8
Španělsko	2196,7	2329,5	2688,5	2852,9	2949,8	3031,6	2990,9	2992,7	2983,9	3005,1
Francie	-	-	3879,2	3876,3	4058,7	4188,8	4258,9	4225,5	4259,4	4334,9
Itálie	-	-	3786,3	3851,9	3968,6	4018,8	4002,7	4027,7	4049,3	4034,7
Lotyšsko	-	-	-	-	886,9	927,2	950,9	996,1	1065,9	1129,5
Litva	-	-	-	-	847,8	852,0	913,0	951,2	993,4	1054,0
Lucembursko	4658,0	4265,2	4071,3	4349,7	4159,1	4279,9	4260,1	4390,4	4549,1	4582,9
Maďarsko	994,8	1218,4	1288,1	1162,9	1036,6	1076,8	1079,2	1119,7	1124,2	1149,5
Nizozemsko	-	-	3456,8	3506,1	3682,8	3744,6	3826,9	3923,1	4013,1	4029,0
Rakousko	3782,0	3865,2	3896,2	3891,6	3894,3	4050,3	4091,2	4176,9	4259,9	4341,6
Polsko	878,4	1157,6	1247,0	1071,4	1164,0	1179,0	1269,9	1294,7	1330,1	1406,8
Portugalsko	1734,6	1826,5	1800,5	1831,2	1984,5	1960,4	2049,3	2060,4	2053,7	2087,1
Slovinsko	1772,5	1752,9	1934,4	2004,0	2044,0	2064,9	2137,2	2119,1	2186,6	2222,5
Slovensko	711,4	917,9	1090,7	1127,3	1158,2	1195,3	1326,8	1358,5	1422,7	1461,7
Finsko	3598,0	3882,6	3812,1	3931,6	4003,2	4085,8	4303,8	4373,3	4430,8	4512,8
Švédsko	4242,0	4165,0	4258,1	3955,5	4578,0	4950,4	5029,3	5122,0	5001,3	5021,0
Velká Británie	3498,5	3266,0	2889,4	2586,6	2750,0	2737,0	3445,8	3345,9	3605,6	4143,2

Zdroj: Eurostat (2018), OECD (2018).

Tabulka 2: Podíl nákladů práce na nákladech v letech 2006–2015 v %

	Rok									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Belgie	29,93	29,86	29,7	32,23	30,6	29,5	29,9	30,6	30,8	30,8
Bulharsko	22,78	21,96	23,27	26,13	27,0	25,9	26,4	28,6	28,0	28,6
Česká republika	21,63	21,27	21,79	23,3	22,5	21,9	22,5	22,4	22,1	22,2
Dánsko	34,63	34,34	34,15	36,33	35,2	34,3	33,7	34,2	34,4	34,8
Německo	33,74	32,87	32,71	34,57	33,1	32,2	33,0	33,5	33,8	34,4
Estonsko	26,22	28,5	29,75	31,69	28,7	26,9	26,9	26,7	27,0	28,9
Irsko	-	-	-	-	27,1	28,8	27,7	27,5	26,6	18,8
Řecko	37,53	37,13	37,5	39,08	38,9	38,1	36,3	35,0	35,0	35,3
Španělsko	30,55	30,77	32,48	34,97	33,6	33,1	32,6	32,6	32,2	32,0
Francie	35,30	34,97	34,83	36,48	35,3	34,9	35,0	35,5	35,7	35,8
Chorvatsko	-	-	-	-	38,3	37,4	36,6	36,4	35,9	35,8
Itálie	29,90	29,37	29,63	31,87	30,8	30,2	30,5	30,8	30,7	31,1
Kypr	44,36	41,53	39,72	40,66	34,8	35,4	35,5	34,5	33,4	33,4
Lotyšsko	25,58	28,4	29,53	28,05	25,1	23,7	23,7	24,7	26,4	27,7
Litva	33,57	33,72	31,96	34,33	31,2	29,9	30,2	30,7	31,8	34,3
Lucembursko	20,56	18,9	19,57	21,8	20,5	20,1	19,6	18,7	17,1	15,8
Maďarsko	26,39	27,44	27,12	27,78	25,4	24,8	25,2	25,1	25,1	25,1
Malta	28,53	28,09	27,77	28,72	20,4	20,0	19,9	20,2	20,5	20,5
Nizozemsko	33,14	32,99	32,54	33,91	34,0	33,1	33,1	33,5	33,7	33,7
Rakousko	-	32,75	32,2	33,8	32,7	32,0	32,0	32,2	32,7	33,1
Polsko	26,81	26,07	26,92	28,11	28,4	27,4	27,6	27,7	28,1	28,1
Portugalsko	33,29	32,67	32,25	34,29	33,6	32,4	32,0	32,7	32,5	32,6
Rumunsko	-	-	-	-	30,4	26,9	26,1	25,9	26,5	-
Slovinsko	32,12	31,06	31,48	34,17	33,5	33,0	33,1	33,2	33,0	33,1
Slovensko	20,83	21,1	21,06	23,54	22,4	21,4	21,2	21,5	21,8	21,9
Finsko	30,17	29,91	30,13	32,76	31,6	30,9	31,2	31,5	31,6	32,3
Švédsko	33,04	33,15	32,44	33,91	31,9	31,9	32,7	33,6	33,7	-
Velká Británie	37,68	36,85	36,67	37,08	38,3	37,8	37,8	37,4	37,6	-

Zdroj: Eurostat (2018), vlastní výpočty

byla vytvořena statistika nákladů práce Eurostatem tak, jak ji známe dnes⁴.

Časové řady ukazatelů jsou dostupné až od roku 2006. U některých zemí tomu tak je až od roku 2010. Nejedná se o důsledky zanedbání povinností statistických úřadů jednotlivých zemí, ale o přechod z metodiky ESA 95 na ESA 2010.

Z výsledků měsíčních nákladů práce v eurech je možné vysledovat několik skutečností. Při rozdělení nákladů práce do intervalů zjistíme jisté podobnosti. Do hodnoty 2 000 euro jsou, s výjimkou Slovinska, všechny země přistouplí po roce 2004. V hodnotách mezi 2 000 až 4 000 euro se pohybuje pět zemí: Portugalsko, Slovinsko, Řecko, Španělsko, Německo.⁵ Nad hodnotu 4 000 euro je zbylých 11 zemí z původních členských zemí Evropské unie. Za zmínku stojí hodnoty Švédska a Belgie, které překročily hodnotu 5 000 euro za měsíc. V blízké době pravděpodobně tuto hranici překročí i Dánsko.

Podle uvedených údajů se za posledních deset let žádné přiblížení zemí nekonallo. Země přistouplí po roce 2004 jsou

svými náklady práce vzdáleny svým rozvinutějším partnerským zemím. Z této oči vidné konkurenční výhody však příliš neprofitují. Skutečnými konkurenty pro země přistouplí po roce 2004 jsou totiž tyto země samotné a pro původní členské země tak nepřestávají konkurenci. Skutečnými konkurenty původních členských zemí jsou opět tyto země samotné. Jen v málo oborech by mohly země přistouplí po roce 2004 ohrozit původní členské země.

Druhým ukazatelem je podíl práce na nákladech. Tento ukazatel je významný především pro ekonomiky, které tradičně vykazují nízkou cenu práce.

Evropské země je možné podle podílu nákladů práce na nákladech rozdělit do dvou skupin, a to na země s hodnotou pod 30 % a s hodnotou nad 30 %. Jedenáct zemí se nalézá pod hodnotou 30 % a jedná se o země přistouplí po roce 2004. Výjimku tvoří opět Slovinsko, které spadá do skupiny nad 30 %. Tentokrát výjimku tvoří i Lucembursko a Irsko. Tyto dvě země dosahují nízkých hodnot z důvodů provádění

fiskální politiky, která je často označována jako politika daňových rájů. Jedná se de facto o odlehle hodnoty, které by neměly být brány do úvahy.

Země, jejichž ekonomiky jsou orientované na produkci výrobků, mají nižší podíl na nákladech než země, jejichž ekonomiky se orientovaly na poskytování služeb. Země s nízkými náklady práce se orientují na výrobu, která je ale kapitalově náročnější. Ukazatel podílu práce na nákladech současně potvrzuje, že kapitál byl do těchto zemí dodán, právě z důvodu levné pracovní síly. Investoři kapitálu zpravidla nerozdělují ve stejném poměru výnos z činnosti, jako činí v domovské zemi, a mnohem větší část odvádějí z těchto zemí do centrály podniku. Tím dochází k tomu, že konvergence jednotlivých zemí postupuje velmi pomalu, případně stagnuje.

Třetí ukazatel nákladů práce jsou jednotkové náklady práce. Jedná se o kompozitní vyjádření nákladových tlaků v dané ekonomice plynoucích z pracovní síly.⁶ Centrální banky jej standardně sledují za účelem predikce míry inflace (nákladový

Tabulka 3: Náklady práce vyjádřené v paritě kupní síly v % v letech 2006–2015

	Rok									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Belgie	64,6	65,2	68,2	71,5	65,5	66,5	66,5	67,8	66,6	64,6
Bulharsko	17,6	18,5	20,5	23,1	22,6	22,9	23,4	25,5	26	26,1
Česká republika	30,4	30,7	36,8	35,1	33,8	34,6	34,2	32,4	29,7	29,2
Dánsko	78,1	79,5	81,7	87,3	75,1	74,4	74,3	73,9	73,8	72,2
Německo	58,0	56,4	58,1	62,8	58,7	58,1	58,8	59,6	59,1	58,4
Estonsko	30,8	34,7	38,7	38,9	34,6	33,3	34	35,3	35,8	37,7
Irsko	58,8	59,5	67,5	66,6	55,1	53,2	51,6	52,9	51,1	38,8
Řecko	46,2	47,4	48,2	51,7	51,2	50,2	47,3	42,8	41,7	40,4
Španělsko	49,6	49,6	52,6	54,5	54,8	54,1	51,2	50,6	49,7	49,1
Francie	63,5	62,6	64,6	67,4	64,1	64	64,9	64,5	64,2	62
Chorvatsko	-	-	-	-	43,3	41,3	38,7	37,4	35,7	34,9
Itálie	55,5	54,1	55,3	57,8	54,6	54	53,1	53,6	53	51,5
Kypr	50,2	48,4	47	49,5	49,9	50,5	50,8	48,6	46,6	44,7
Lotyšsko	28,7	35,4	40,8	36,1	30,7	29,4	30,6	31,9	32,7	33,7
Litva	27,3	28,6	31,5	31,7	27	26,3	26,2	26,9	27,4	28,3
Lucembursko	54,3	52,2	57,9	64,9	63,8	61,8	63	63,4	61	59,8
Maďarsko	30,4	34,1	34,6	31,1	28,7	28	27,4	26,7	26,2	25,7
Malta	35,6	35,6	36,4	38,1	36,9	38,5	39,3	40	39	38,5
Nizozemsko	60,8	60,1	61,9	67,5	65,1	65,2	65,2	64,8	65,1	63,1
Rakousko	-	59,3	61,8	65,7	60,4	59,8	59	59,9	60	58,9
Polsko	27,3	27,9	32,7	27,3	29	27,8	27,1	27,3	27,4	26,5
Portugalsko	47,3	46,6	48,5	50,2	46	45,9	43,3	42,7	41,4	40,1
Rumunsko	28,0	31,7	33,6	29,7	25,8	23,5	22,3	22,8	23,4	21,8
Slovinsko	45,4	46,5	49,7	55,1	53,4	51,9	50,7	50,5	48,9	47,8
Slovensko	23,2	25,4	28,3	31,3	29,1	29,6	29,3	29,3	29,1	29,1
Finsko	64,1	62,3	65,4	71,8	66	66,5	68,6	69,6	69,3	67,5
Švédsko	67,7	67,4	66,5	65	59,6	63,5	66,3	68,5	65,9	63,5
Velká Británie	69,9	70,6	63,6	61,8	64,8	64,1	68,1	65,9	68,1	-

Zdroj: Eurostat (2018), OECD (2018).

faktor inflace) nebo efektivního měnového kurzu. Dále se používá jako indikátor konkurenceschopnosti ekonomiky či jeden z faktorů při rozhodování o přímých zahraničních investicích. Pod pojmem jednotkové náklady práce se skrývají různé obsahy v závislosti na účelu a potřebě instituce. Jednu z předních metodik vyvinul The Vienna Institute for International Economic Studies⁷, kdy jednotkové náklady práce se vyjadřují v národní cenové hladině, ale pro větší srovnatelnost se sledují spíše ve standardu kupní síly.

Pro jednotkové náklady práce v národní cenové hladině je typické, že v celém sledovaném období stagnují, nebo klesají. Pouze u Bulharska převažuje rostoucí tendence. Úroveň jednotkových nákladů práce v národní cenové hladině je totiž ovlivněna vývojem měnového kurzu. Proto se jednotkové náklady práce častěji uvádějí, jak už bylo uvedeno výše, v standardu kupní síly. Standard kupní síly představuje uměle vytvořenou měnovou jed-

notku používanou při mezinárodních srovnáních k vyjádření objemu ekonomických souhrnných ukazatelů. Je očištěná jak o vliv cenové hladiny, tak i měnového kurzu.

Na jednotkových nákladech práce ve standardu kupní síly je vidět, jak jsou náklady za práci v Evropské unii rozděleny. Země by se daly opět rozdělit do dvou skupin, kde hraniční hodnotou je 40 %. Země přistoupivší po roce 2004 jsou pod hodnotou 40 %, výjimkou je Slovinsko a Kypr.⁸ Z původních členů Evropské unie je pod uvedenou hodnotou opět Irsko.

Závěr je i v případě tohoto ukazatele velice podobný závěrům předchozím. Více konkurenční země z pohledu nákladů práce jsou země přistoupivší po roce 2004, protože podle všeho mají konkurenční výhodu v podobě nižších nákladů. Jedná se o potenciál, který, když nebude využit v současnosti, tak se s velkou pravděpodobností stane přítěží v budoucnu. Již dnes se operuje s pojmem Průmysl

4.0, který bude mít velký vliv na budoucí vývoj a podobu práce, kdy pracovní činnosti spojené s nízkými náklady budou převážně nahrazeny automaty.

Mezinárodní směna a konkurence

Pro určení postavení země v mezinárodní směně je nutné se zaměřit na komodity, které jsou exportovány z jednotlivých zemí. Data v následující tabulce jsou za rok 2016.

Nejčastější položkou vůbec jsou produkty kategorie Machines⁹. U sedmnácti zemí z dvaceti osmi členských zemí se tato kategorie umístila na prvním místě, kterou exportují. Celkově mezi prvními třemi exportovanými produkty se umístila 25krát. Druhou nejčastější položkou v celé tabulce je Chemical Products¹⁰, která je uvedena 16krát. Nejčastěji se však vyskytuje až jako třetí v pořadí. Třetí nejčastější položkou, ale nejčastější na druhé příčce, je Transportation¹¹.

Tabulka 4: Zastoupení tří největších agregovaných kategorií produktů podle „Harmonized Commodity Description and Coding Systems“ včetně jejich podílu na exportu dané země v roce 2016

	1	Pořadí včetně podílu v % na exportu země				1+2+3*	
		Podíl v %	2	Podíl v %	3	Podíl v %	v %
Belgie-Lucembursko	Chemical Products	21	Transportation	11	Machines	11	43
Bulharsko	Machines	18	Metals	15	Mineral Products	11	44
Česká republika	Machines	36	Transportation	23	Metals	8	67
Dánsko	Machines	22	Chemical Products	21	Animal Products	13	56
Německo	Machines	27	Transportation	24	Chemical Products	13	64
Estonsko	Machines	35	Wood Products	9	Miscellaneous	8	52
Irsko	Chemical Products	59	Machines	15	Instruments	9	83
Řecko	Mineral Products	26	Metals	13	Foodstuffs	10	49
Spanělsko	Transportation	22	Machines	14	Chemical Products	12	48
Francie	Transportation	22	Machines	19	Chemical Products	16	57
Itálie	Machines	26	Chemical Products	12	Transportation	11	49
Kypr	Chemical Products	21	Mineral Products	16	Machines	15	52
Lotyšsko	Wood Products	17	Machines	16	Mineral Products	10	43
Litva	Mineral Products	15	Machines	12	Chemical Products	11	38
Maďarsko	Machines	40	Transportation	19	Chemical Products	8	67
Malta	Chemical Products	31	Machines	27	Mineral Products	18	76
Nizozemsko	Machines	21	Chemical Products	15	Mineral Products	13	49
Rakousko	Machines	29	Metals	13	Chemical Products	11	53
Polsko	Machines	25	Transportation	15	Metals	9	49
Portugalsko	Machines	17	Textiles	11	Transportation	11	39
Rumunsko	Machines	30	Transportation	18	Textiles	8	56
Slovinsko	Machines	22	Transportation	19	Chemical Products	13	54
Slovensko	Machines	31	Transportation	31	Metals	9	71
Finsko	Machines	23	Paper Goods	18	Metals	14	55
Švédsko	Machines	27	Transportation	15	Chemical Products	11	53
Velká Británie	Machines	21	Transportation	19	Chemical Products	16	56

*Poznámka: 1+2+3 je součet podílů největších tří exportních kategorií v daném zemi
Zdroj: UN Trade Statistics (2018)

Tyto tři kategorie se na prvních třech místech umístily 55krát. Ostatní odvětví se do prvních tří příček proto dostala pouze ve dvaceti třech případech. Je zajímavé, jak je Evropská unie homogenní z hlediska exportu své produkce.¹² Země původní Evropské unie spolu obchodují více než půl století bez přerušování obchodních vazeb. Vytvořily se tedy obchodní vazby, které vznikly na začátku přirozenou formou. Obchodní vazby, které vznikly v době transformace v postkomunistických zemích, byly ale vytvořeny narychlo a v nestabilním čase. Pokřívají jejich ekonomiku a brání v přechodu na další historický vývoj struktury ekonomiky založené

na službách. Proto jsou obchodní vazby spíše vyhodně jednostranně, a to pro bohatšího obchodního partnera¹³ sídlícího v původních členských zemích EU.

U zemí přistoupivších po roce 2004, které jsou malé, nebo mají nízký počet obyvatel, je patrná úzká vazba mezi třemi největšími agregovanými kategoriemi produktů. Nejvíce se tento jev projevuje u zemí Visegrádské čtyřky. Je nutné také poznamenat, že Česká republika, Maďarsko a Slovensko patří mezi pět zemí s největší účastí na globálních dodavatelských řetězcích. V případě krize jejich ekonomiky budou zasaženy jednak nejrychleji, jednak i nejtvrději. Na druhou stranu je nutné

úvest, že alternativy se nenabízejí snadno. Země malé rozlohou a i počtem obyvatel musí jít cestou koncentrace více než větší země, aby dosahly úspor z rozsahu.

Orientace ekonomik zemí na kategorie exportovaných produktů není ale jediným důležitým faktem. Důležitý je i celkový objem exportu vyjádřený v penězích a země, kam svoji produkci exportérské země umísťují. Zde se dá vypořádat další důležitá informace pro vytvoření si uceleného obrazu. Většina členských zemí Evropské unie je závislá na Německu. Německo se objevuje nejčastěji, a to na prvním místě 15krát, na druhém a třetím místě 3krát. Druhými v pořadí jsou Spojené státy

Tabulka 5: Celkový export v billionech dolarů a zastoupení tří největších cílových destinací exportu v roce 2016

	Export Billion Dollars	země					
		1	Podíl v %	2	Podíl v %	3	Podíl v %
Belgie-Lucembursko	325,0	Germany	13	Netherlands	13	France	13
Bulharsko	26,5	Germany	14	Italy	10	Turkey	8
Česká republika	152,0	Germany	30	Slovakia	7	United Kingdom	5
Dánsko	84,1	Germany	13	Sweden	12	United States	9
Německo	1250,0	United States	9	France	8	United Kingdom	7
Estonsko	14,1	Sweden	15	Finland	12	Russia	9
Irsko	161,0	United States	26	Belgium-Luxembourg	11	United Kingdom	11
Řecko	26,5	Italy	11	Germany	7	Cyprus	5
Španělsko	270,0	France	14	Germany	11	Portugal	8
Francie	498,0	Germany	14	United States	8	Belgium-Luxembourg	7
Itálie	450,0	Germany	12	France	10	United States	10
Kypr	3,1	Greece	13	Israel	10	United Kingdom	8
Lotyšsko	11,2	Lithuania	19	United Kingdom	8	Russia	7
Litva	22,1	Latvia	10	Russia	9	Germany	8
Maďarsko	101,0	Germany	26	United States	5	Romania	5
Malta	5,7	United States	22	Egypt	8	Germany	7
Nizozemsko	413,0	Germany	19	Belgium-Luxembourg	14	United Kingdom	11
Rakousko	146,0	Germany	27	United States	8	Italy	6
Polsko	192,0	Germany	25	United Kingdom	7	Czech Republic	6
Portugalsko	54,8	Spain	22	France	12	Germany	11
Rumunsko	64,8	Germany	20	Italy	11	France	7
Slovinsko	31,7	Germany	19	Italy	9	Austria	8
Slovensko	72,6	Germany	21	Czech Republic	10	France	6
Finsko	61,5	Germany	13	Sweden	10	United States	8
Švédsko	134,0	Germany	11	Denmark	8	United States	7
Velká Británie	374,0	United States	14	Germany	10	Netherlands	6

Zdroj: UN Trade Statistics (2018)

americké, které na prvním místě jsou 4krát, na druhém 3krát a na třetím 4krát. V první trojici je ještě Francie, jež je na prvním místě jedenkrát, na druhém a třetím místě třikrát. Zde je jasně patrný vliv Německa na obchodní politiku Evropské unie.

Závěr

U všech tří ukazatelů nákladů práce se objevují jevy, které lze velice těžko vysvětlit základními ekonomickými teoriemi. Ukazatel nákladů práce dlouhodobě vykazuje, že v Evropské unii jsou dvě nespojitě skupiny zemí. Lze je rozdělit na země přistoupivší po roce 2004 a původní země

Evropské unie. Mezi těmito skupinami neexistuje téměř konkurence. Země přistoupivší po roce 2004 jsou si sobě navzájem největšími konkurenty. To samé platí pro původní země Evropské unie. Podíl práce na nákladech prokázal, že nejlevnější země z hlediska nákladů práce mají větší nou kapitalově náročnou výrobu. Jednotkové náklady práce potvrzují zjištění dvou předchozích ukazatelů. Konkurenční výhoda v podobě levnější práce je u zemí přistoupivších po roce 2004. Tato výhoda však v rámci integračního procesu nevede ke konvergenci k původním zemím Evropské unie. Deklarované výhody integračního procesu tak nepřicházejí.

Nejvýznamější postavení v mezinárodním obchodě v rámci Evropské unie má Německo. Pro většinu zemí přistoupivších po roce 2004 je strategickým obchodním partnerem, na kterém jsou naprosto závislé. Podniky ze zemí přistoupivších po roce 2004 byly buď skoupeny podniky z původních zemí Evropské unie (Německo), nebo se zařadily do jejich výrobních řetězců.

Uvedená data o vývoji ekonomik ilustrují, že důsledky integračního procesu mezi bohatými a ekonomicky slabšími zeměmi nenastávají, k procesu ekonomického sblížení nedochází a někteří autoři uvádějí, že rozdíl mezi ekonomikami evropských zemí spíše stagnuje a současně

se objevují i případy, kdy se rozdílly prohlubují. Reálnou konvergenci ekonomicky slabších zemí v této situaci mohou podpořit zejména instituce Evropské unie, které mají možnost ovlivnit jednání členských států a nadnárodních společností.

- Ideál modelu zaměstnanecké firmy předpokládá maximalizaci důchodu zaměstnance skrze podíl na zisku. Efektivita zaměstnance se zvyšuje, je motivován možnostmi si finančně polepšit. K tomu je i psychicky motivován možnostmi spolurozhodování o své práci. Podobné důsledky, ale na makroúrovni pro přistoupivší země po roce 2004, byly deklarovány politickou elitou.
- Kozelský and Vlach (2011).
- van Ark and Monnikhof (2000).
- Jisté úpravy v čase samozřejmě byly.
- Státy jsou seřazené od nejnižší po nejvyšší hodnotu.
- Jílek a Vojta (2001).
- Havlik (2005).
- Jedná se o malou ostrovní ekonomiku. Podobná situace se může brzy objevit u Malt, která se hodnota 40 % blíží a v historii ji již dosáhla.
- Do kategorie Machines spadají nuclear reactors, machinery, mechanical appliances and electrical machinery and equipment atd.
- Do kategorie Chemical Products se řadí inorganic and organic chemicals, pharmaceutical products, fertilizers, tanning or dyeing extracts, essential oils, perfumery, cosmetic or toilet preparations atd.
- Do kategorie Transportation se zahrnuje railway, vehicles, aircraft, ship atd.
- Jedná se pouze o exportované výrobky, ne o veškerou produkci v dané zemi. Nicméně ukazatel exportu se využívá právě pro určení konkurence.
- V obchodní branži toto pravidlo platí standardně, silnější vyjednávací pozice s sebou přináší vyšší zisky.

14 Studie Českomoravské konfederace odborových svazů upozorňuje, že za stejných současných podmínek Česká republika dožene Německo za 84 let, Rakousko za 103 let, Belgie za 185 let a Norsko nikdy. ČMKOS (2015).

Literatura:

Havlik, P. (2005). *Unit Labour Costs in the New EU Member States*. Wiiw Statistical Report. 2005 (No. 1).

Jílek, J. - Vojta, M. (2001). *Vypovídací vlastnosti změn jednotkových pracovních nákladů a souvisejících ukazatelů*. Statistika. 2001 (4), vol. 38, 178-189.

Navrátil, B. - Minarčíková, E. (2015). *The EU Enlargement in the Terms of Past and Future Perspectives*. The EU Enlargement Policy Possibilities and Frontiers. 2015, 7-14.

Sychra, Z. (2002). *Evropská unie a rozšíření na východ*. Central European Political Studies Review. Spring & Summer 2002, 4 (2-3).

Rovná, L. (2002). *Diskuse o budoucnosti Evropské unie v 21. století. Mezinárodní vztahy*. 2002(1), 20-39.

van Ark, B. H. H. - Monnikhof, E. (2000). *Productivity and unit labour cost comparisons: a database*. Employment paper. 2000 (5).

e. g. Becker, G. S. (1993). *Human Capital: a Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education (3rd ed)*. Chicago: University of Chicago Press.

OECD (2007). *Taxing Wages 2005–2006*. Paris: OECD Publishing.

OECD (2008). *Taxing Wages 2006–2007*. Paris: OECD Publishing.

OECD (2009). *Taxing Wages 2007–2008*. Paris: OECD Publishing.

OECD (2010). *Taxing Wages 2008–2009*. Paris: OECD Publishing.

OECD (2011). *Taxing Wages 2009–2010*. Paris: OECD Publishing.

OECD (2012). *Taxing Wages 2010–2011*. Paris: OECD Publishing.

OECD (2013). *Taxing Wages 2011–2012*. Paris: OECD Publishing.

OECD (2014). *Taxing Wages 2012–2013*. Paris: OECD Publishing.

OECD (2015). *Taxing Wages 2013–2014*. Paris: OECD Publishing.

OECD (2016). *Taxing Wages 2014–2015*. Paris: OECD Publishing.

Eurostat (2018). *Eurostat Data Database/Data Navigation Tree/Database by themes/Economy and finance/National accounts (ESA 2010)*. Retrieved June 8, 2018, from <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Health Poverty Action (2014). *Honest Accounts? The True Story of Africa's Billion dollar losses*. Retrieved September 11, 2014, from <https://www.healthpovertyaction.org/wp-content/uploads/downloads/2014/07/Honest-Accounts-report-v4-web.pdf>

ČMKOS (2015). *Vize změny hospodářské strategie ČR*. Retrieved December 5, 2015, from <https://www.cmkos.cz/obsah/222/vize-zmeny-hospodarske-strategie-cr/14318>

Kozelský, T. - Vlach, J. (2011). *Labour Costs, Unit Labour Costs and the Labour's Share in Costs in the Czech Republic in 2000 to 2008*. Retrieved April 14, 2014, from http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_328.pdf

UN Trade Statistics (2018). *United Nations International Trade Statistics Knowledgebase/Data & Metadata*. Retrieved June 17, 2018, from <https://unstats.un.org/unsd/tradekb/Knowledgebase/4>

Autor Ing. Vlastimil Beran, Ph.D. (vlastimil.beran@vupsv.cz) působí jako výzkumný pracovník Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v. v. i. (Research Institute for Labour and Social Affairs - RILSA), Dělnická 213/12, 170 00 Praha 7, Holešovice, Česká republika.

Informační servis čtenářům

České důchody

Potůček, Martin: České důchody. Praha: Karolinum, 2019. 182 stran. ISBN 978-80-246-4236-9.

Český důchodový systém je zcela právem označován za nepřehledný, příliš složitý a natolik uživatelsky nepřehledný, že mu nerozumí nejen veřejnost, ale ani politici, již se k němu aktivně vyjadřují a rozhodují o jeho podobě. O nějaké koncepční, dlouhodobější strategii dalšího směřování penzijního systému a dokonce snad promyšlené, zásadní reformě nemůže být řeč. Politicky ale téma nabírá na významu. V době, kdy ministryně práce a sociálních věcí Jana Maláčová představila novou důchodovou komisi, přichází se zajímavou publikací profesor Martin Potůček, předseda předchozího poradního sboru z let 2013 až 2017.

Nová publikace staví nejen na zkušenostech autora z předsednictví ve významném vládním poradním orgánu, ale zohledňuje i jeho dlouhé působení v akademické sféře coby odborníka na veřejnou politiku, vliv hraje rozhodně i věk autora samého. Jak totiž profesor Potůček v knize uvádí, mnoho lidí se penzí začne zabývat až ve chvíli, kdy se začne týkat jich osobně. Platí

přitom, že společně s délkou prožitého života se mění i náhled jedince na význam důchodové problematiky. „Přiznám se: sám jsem se důchodovým systémem začal zabývat až těsně před padesátkou. Tehdy mi konečně došlo, že to, co nám stát jeho prostřednictvím nabízí (nebo upírá), ovlivňuje naše životy zcela zásadním způsobem.“ Při přečtení tohoto úvodu lze chápat, že první kladné ohlasy na nový titul dorazily od Rady seniorů České republiky nebo veřejné ochránkyně práv Anny Šabatové, která se tématem důstojného stáří zabývá dlouhodobě a stala se i kmotrou knihy.

Publikace v celkem devíti kapitolách vysvětluje penzijní systém České republiky nejen v kontextu evropského prostoru, ale popisuje i specifickou cestu jeho vzniku a dalších úprav. Ačkoli se jednotlivé státy vzájemně inspirují a učí se, přičemž vycházejí z několika modelů penzijního systému, dobře popsaných odbornou literaturou, vdechla každá země svému systému nezaměnitelnou podobu. Na ní se pode-

pisuje řada činitelů, přičemž klíčová je samozřejmě politická reprezentace. Ta česká se mění velmi často, životnost ministrů je velmi nízká a dlouhodobá strategie absentuje, případně se nedodrжуje. I proto se o reformě penzí stále mluví, ale jen málo se činí. Podle Martina Potůčka přitom dnešní penzijní systém mohl být srozumitelnější a ve výrazně lepší kondici. Stačilo, kdybychom nepromarnili hned několik unikátních příležitostí. První souvisí s privatizací, při níž se v Česku točily stovky miliard korun. Ty mohly být uloženy do státního fondu propojeného s důchodovým systémem a využity pro přechod z průběžného systému na systém kapitálově financovaný. Ony stovky miliard ale zmizely v nenávratno. Druhou promarněnou šancí bylo nevyužití správného okamžiku pro založení zaměstnaneckých fondů, které by umožnily vyšší finanční účast zaměstnavatelů na důchodovém pojištění svých zaměstnanců. Plán v roce 1993 ale shodil ze stolu tehdejší premiér Václav Klaus. Třetí promarněnou příleži-